

ZİHİN ENGELLİLER ÖĞRETMENLİĞİ ADAYLARININ UYGULAMA OKULLARI VE UYGULAMA SINIF ÖĞRETMENLERİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Yrd. Doç. Dr. Arzu ÖZEN* Yrd.Doç.Dr. Yasemin ERGENEKON**
Yrd.Doç.Dr. E.Sema BATU***

ÖZ

Özel eğitim alanında çalışacak öğretmen adaylarının; değerlendirme, program hazırlama ve etkili öğretim yöntemleri gibi kuramsal konularda yetişmenin yanı sıra, uygulama alanında da yeterli becerilere sahip olmaları gerekmektedir. Bu nedenle, öğretmenlik uygulaması dersi, öğretmen yetiştiren fakültelerde öğretmen adaylarının ilk üç yıldaki kuramsal derslerin ardından son sınıfta aldığı en önemli derslerden birisidir. Bu çalışmada, Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engellilerin Öğretmenliği Programı son sınıf öğrencilerinin uygulama okulları ve uygulama sınıf öğretmenleri hakkındaki görüşlerini değerlendirmek amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmış ve betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmaya gönüllü olarak 26 öğretmen adayı katılmıştır. Görüşmeler 30-80 dk arasında sürmüştür. Araştırmanın bulguları, öğretmen adaylarının uygulama sınıf öğretmenleriyle ve uygulama yaptıkları kurumlarla ilgili görüşleri başlıkları altında toplanmıştır. Sınıf öğretmenleriyle ilgili başlığın altında; sınıf öğretmenlerinden alınan dönütler ve sınıf öğretmenlerinin yaklaşımlarıyla ilgili alt başlıklar yer alırken, kurumlarla ilgili başlıkta ise, uygulama yapılan okullardaki yaşantılar ve okul yönetimleriyle ilgili görüşler gibi alt başlıklar yer almıştır. Araştırmanın bulguları alanyazında da tutarlılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmenlik uygulaması, öğretmen adayları, özel eğitim

THE OPINIONS OF STUDENT TEACHERS OF TEACHER TRAINING PROGRAM IN MENTAL RETARDATION ABOUT THE PRACTICUM SCHOOLS AND PRACTICUM TEACHERS

ABSTRACT

The student teachers in special education are required to be well-trained in the theoretical aspects such as assessment, program development and effective teaching techniques as well as in practicum. For this reason, teaching practicum course is one of the most important courses which the student teachers take after completing the theoretical courses in the last year of the faculty. In this study, the senior students of Anadolu University Department of Special Education, Teacher Training Program in Mental Retardation were interviewed in order to examine their opinions about the practicum schools and practicum teachers. The interviews were realized in a semi-structured fashion and the data were analyzed descriptively. 26 volunteer participants were participated in the study and the interviews lasted 30-80 minutes. The results of the study revealed in two major topics: The opinions of student teachers on (a) practicum teachers, and (b) practicum schools. Under the first topic, feedback from the practicum teachers and the attitude of the practicum teachers were the sub topics. Under the second topic, the experiences in the practicum schools and the opinions about the school administration were the sub topics. The results of the study were coherent with the literature.

Keywords: Teaching practicum, teacher candidates, special education

* Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü, e-mail:aozen@anadolu.edu.tr.

** Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü, e-mail:yergenek@anadolu.edu.tr.

*** Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü, e-mail:esbatu@anadolu.edu.tr.

1. GİRİŞ

Öğretmen yetiştirme, genel eğitimin her kademesinde olduğu gibi özel eğitim alanında da önemli bir konudur. Özel eğitim alanında çalışacak öğretmen adaylarının, özel gereksinimli öğrencileri değerlendirme, gereksinime ve performansa dayalı program hazırlama ve etkili öğretim yöntemlerine ilişkin eğitim almış olmalarının yanı sıra, öğretmenlik becerilerine de sahip olmaları gerekmektedir. Bu nedenle, öğretmenlik uygulaması dersi, öğretmen yetiştiren fakültelerde, öğretmen adaylarının ilk üç yıldaki kuramsal derslerin ardından dördüncü sınıfta aldığı en önemli derslerden birisidir.

Öğretmenlik uygulaması, öğretmen adaylarına kuramsal derslerde öğrendikleri bilgileri gerçek ortamlarda uygulama fırsatı sağlar. Öğretmenlik uygulaması ile öğretmen adayları pek çok deneyim kazanırlar. Bu deneyimler sayesinde öğretmen adayları; gerçek öğretim ortamı ile bir bağ kurarlar, deneme yoluyla öğrenmeyi gerçekleştirirler, yüksek düzeyde olumlu duygusal doyum sağlarlar, bire-bir öğretim fırsatları elde ederler, kişisel ve profesyonel gelişim sağlarlar ve geleceğin öğretmen adayları olarak öğretmen ordusunun içine katılma olanağı yakalarlar. Öğretmenlik uygulaması ile öğretmen adayları, öğrencilikten başkalarına bir şeyler öğretme sorumluluğunu üstlendikleri öğretmenliğe geçiş sağlayacak deneyimler kazanırlar (Conderman, Morin ve Stephens, 2005). Bu nedenle, alana dayalı deneyimler, her zaman için öğretmen yetiştiren programların vazgeçilmez bir parçası olmuştur (Henry, 1989). Alana dayalı deneyimler ise, uygulama yapılan okullar ve orada görev alan öğretmenler ve kurum yöneticileriyle gerçekleştirildiğinden bu unsurlar öğretmen adaylarının başarısı için en az uygulama programları kadar önem taşımaktadır.

Alanyazına göre, öğretmenlik uygulamasının başarısını etkileyen pek çok etmen vardır. Bu etmenler; öğretmen yetiştiren programın içeriği, uygulama yapılan sınıftaki öğretmenin bilgisi ve sahip olduğu yeterlikler, uygulama öğretim elemanının sahip olduğu yeterlikler, uygulama okulunun özellikleri ile öğretmen adayının kendi eğitsel deneyimleri ve sahip olduğu bilgiler şeklinde sıralanabilir (Conderman ve diğ., 2005). Bu makalede, öğretmen adaylarının uygulama okulları ve uygulama sınıf öğretmenlerine ilişkin görüşleri irdeleneceğinden, aşağıda uygulama sınıf öğretmeni ve uygulama okulu ile ilgili etmenler açıklanmaktadır.

Uygulama sınıf öğretmenleri, uygulama süresince öğretmen adayı için çok önemli bir rol modeli, iş ortağı ve öğretim kılavuzudur (Pellet, Stravye ve Pellet, 1999; Woods ve Weasmer, 2003). Uygulama süresince, uygulama sınıf öğretmeni, öğretmen adayına mesleğe gösterdiği saygısıyla, okul kurallarına uymasıyla, kılık kıyafetiyle, okuldaki yöneticilerle, öğretmenlerle, diğer personelle ve ailelerle iletişim ve işbirliğinde gösterdiği profesyonel davranışlarıyla rol modeli olur. Uygulama sınıf öğretmeni ayrıca, öğretmen adayıyla sınıf içi etkinlikleri planlama ve uygulama sırasında işbirliği içerisinde çalışarak ve bu konuda öğretmen adayını cesaretlendirerek öğretmen adayına iş ortağı olduğunu hissettirir. Bunun yanı sıra, uygulama sınıf öğretmeni öğretmen adayının yapacağı uygulamanın daha başarılı olması için sınıfta bulunan öğrencilerin davranış özellikleri ve akademik düzeyleri, yürütülen program ve öğretim hakkında bilgi vererek ve yaptığı örnek uygulamalarla öğretim kılavuzu olur (Richardson-Coebler, 1988). Tüm bu süreçte, öğretmen adayları, uygulama sınıf öğretmenleriyle uygulama öğretim elemanlarından çok daha fazla zaman geçirirler. Bu nedenle, öğretmen adayları için uygulama sınıf öğretmenleri, uygulama öğretim elemanlarından ve hatta bizzat gerçekleştirdikleri öğretim uygulamalarından bile daha önemli hale gelmektedirler (Pellet, Stravye ve Pellet, 1999; Woods ve Weasmer, 2003).

Uygulama sınıf öğretmenin tüm bu örnek özelliklerine rağmen, sınıf öğretmenleri her zaman için en iyi örnek uygulamaları yaptıkları, en iyi örnek düşünce ve tutumlara sahip oldukları için seçilmezler

(Renzaglia, Hutchins ve Lee, 1997). Aksine, çok az sayıda sınıf öğretmeni, gerçekten belirgin rehberlik özelliklerine sahiptirler (Meade, 1991). Ülkemizde de özellikle özel eğitim alanında öğretmen adaylarının uygulama yapabileceği sınırlı sayıda okul olması nedeniyle, öğretmenlerin bu özellikleri çok fazla dikkate alınmadan bu öğretmenlere uygulama sınıf öğretmenliği görevi verilmektedir.

Uygulama yapılan okulunun özellikleri, öğretmen adaylarının yaptıkları uygulamayı etkileyen bir diğer etmendir. Sınıfların fiziki koşulları, yönetim stili, öğretmenler tarafından model olunan eğitim yaklaşımları, öğrencilerin yaş ve özür düzeyleri, uygulama sınıfı öğretmenlerinin kişilik özellikleri, kurum yöneticilerinin ve öğretmenlerin tutumları ve özel eğitim sınıfının yapısı gibi etmenler, uygulama yapılan okulun özelliklerini oluşturmaktadır (Renzaglia ve diğ., 1997). Eğitim fakülteleri öğretmen adaylarını yerleştirecekleri uygulama okullarını belirlerken bu özelliklerin pek çoğunu kontrol edemezler. Ancak, bu özellikler öğretmen adaylarının düşüncelerini, tutumlarını ve öğretim deneyimlerini önemli şekilde etkileyebilmektedir (Zeichner ve Gore, 1990). Öğretmen adayı, gününün belli bir bölümünü uygulama okulunda geçirmektedir. Okul personelinin öğretmen adayını bir öğrenci olarak değil okulun bir üyesi olarak görmesi, belli görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri konusunda cesaretlendirmesi ve güven duyması, öğretmen adayının uygulamaya olan istekliliğini arttıracaktır.

Öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasından elde ettikleri eğitsel deneyimler ve sahip oldukları bilgilerin yanı sıra, kendilerinin de çevrelerindeki diğer kişilere rol model olmaları, öğrencilerini anlamaları ve önemsemeleri, ailelerle olumlu iletişim kurmaları, profesyonelliği öğrenmeleri ve çevreyle uyum içinde olmayı öğrenmeleri daha nitelikli yetişmeleri açısından gereklidir (Sinclair, Munns ve Woodward, 2005). Öğretmen adaylarının ileride nitelikli öğretmenler olabilmeleri için uygulama döneminde olumlu yaşantılara sahip olmaları önemlidir. Öğretmen adaylarının bu olumlu yaşantılara sahip olmalarında uygulama okulu ve uygulama sınıf öğretmenleri en önemli etmenler arasında yer almaktadır. Bu amaçla, bu çalışmada öğretmen adaylarının uygulama sınıf öğretmenlerine ve uygulama okuluna ilişkin görüşlerinden yola çıkılarak, öğretmenlik uygulamasının uygulama okulları ile ilgili öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu nedenle, bu çalışmada elde edilen bulguların ülkemizdeki tüm özel eğitim bölümlerinde yürütülen öğretmenlik uygulaması dersinin niteliğini arttırmaya ve uygulama okulu-üniversite işbirliğini arttırmaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırma Amacı

Bu çalışmanın amacı, Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı dördüncü sınıf öğrencilerinin, son sınıfta yaptıkları öğretmenlik uygulamasında, sınıflarında uygulama yaptıkları uygulama sınıf öğretmenleri ve uygulamayı yürüttükleri uygulama okulları hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır. Öğretmen adaylarının:

1. Uygulama sınıf öğretmenleriyle ilgili görüşleri nelerdir?
2. Uygulama yaptıkları okullarla ilgili görüşleri nelerdir?

2. YÖNTEM

Bu araştırmada, Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı'nın son sınıfında okuyan öğretmen adaylarıyla görüşmeler yapılmış ve betimsel olarak analiz edilmiştir (Berg, 1998; Gay, 1996). Öğretmen adaylarının uygulama sınıf öğretmenleri ve uygulama okulları hakkındaki görüş ve önerilerini belirlemek amacıyla, veri toplamak için yarı-yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

2.1. Katılımcılar

Araştırma, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı'nda okuyan 58 son sınıf öğrencisinden araştırmaya katılmaya gönüllü olan toplam 26 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 10'u kadın, 16'sı erkektir. Bu araştırmaya katılmayı kabul eden öğretmen adayları, öğretmenlik uygulaması dersi için Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı iki devlet okuluna ve üniversite içerisinde bulunan uygulama birimine gitmekteydiler. Öğretmen adaylarının bu okullarda uygulama yaptıkları sınıflarda bulunan uygulama sınıf öğretmenlerinin ve yöneticilerinin pek çoğu özel eğitim bölümü mezunuydular. Öğretmen adayları öğretmenlik uygulaması dersi için haftanın dört günü, 08:30-13:00 saatleri arasında bu okullarda uygulama yapmaktaydılar.

Araştırmaya başlamadan önce, öğretmen adaylarına araştırmanın amacı ve araştırma süreciyle ilgili olarak ayrıntılı bilgi verilmiştir. Ayrıca, bu ön görüşmeler sırasında, öğretmen adaylarından her iki dönemde nerede uygulama yaptıkları ve sınıflarında kaç öğrenci olduğuna ilişkin bilgiler de alınmıştır. Ön görüşmede, öğretmen adaylarına görüşmelerin teyp kaydının alınacağı, kayıtların ve dökümlerinin sadece araştırmacılar tarafından dinleneceği ve okunacağı ifade edilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğretmen adaylarıyla araştırmanın hangi koşullar altında gerçekleşeceği ve araştırmacıların katılımcılara verdikleri tüm sözleri yerine getireceklerini kabul ettikleri konusunda bilgi veren sözleşme imzalanmıştır.

2.2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Görüşme soruları, öğretmen adaylarının dördüncü sınıfta yaptıkları öğretmenlik uygulamasında yer alan uygulama sınıf öğretmenleri ve uygulama okulları hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Kapsam geçerliliği için hazırlanan sorular özel eğitim alanından beş uzmana gönderilerek görüşleri alınmıştır. Alan uzmanlarının incelemeleri sonucunda, bazı soruların yerleri değiştirilmiş ve sorulara son şekli verilmiştir.

Görüşme sorularını sınamak amacıyla üç pilot görüşme yapılmıştır. Pilot görüşmeler, iki farklı görüşmeci tarafından yapılan görüşmelerdeki soru soruş biçimlerinin benzerliğini sağlamak üzere yapılmıştır. Yapılan bu görüşmeler araştırmaya dahil edilmemiştir. Görüşmeler sırasında öğretmen adaylarına iki ana başlık altında 11 adet soru yöneltilmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri 17 Nisan-12 Haziran 2006 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşmeler, öğretmen adaylarının kendilerinin belirledikleri uygun gün, saat ve yerlerde gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerin tümü, araştırmanın yapıldığı dönemde öğretmenlik uygulaması dersini yürütmeyen birinci ve ikinci araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Her bir görüşme 30-80 dk. arasında sürmüştür. Tüm görüşmelerin ses kaydı alınmıştır. Görüşmelerin sonunda katılımcılara birer kod isim verilmiştir.

Hazırlanan tüm sorular görüşme sırasında katılımcılara sorulmuştur. Öğretmen adaylarına anlattıklarına dayalı olarak gerektiğinde ek sorular sorulmuş; anlamadıkları sorular olduğunda ise, yönlendirici olmayacak şekilde ek açıklamalar yapılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırma verileri betimsel olarak analiz edilmiştir. Öğretmen adaylarıyla yapılan görüşmeler tamamlandıktan sonra, araştırmacılar tarafından ses kayıtlarında hiçbir değişiklik yapılmadan görüşme kayıtlarındaki verilerin dökümü yapılmıştır. Daha sonra dökümlerin kontrolü yapılmış ve görüşme kodlama anahtarı oluşturulmuştur. Görüşme kodlama anahtarı oluşturulurken, dökümlerin tümü okunmuş ve her bir soruyla ilgili kategoriler oluşturularak veriler sınıflandırılmıştır. Görüşme kodlama anahtarında yer alan kategorilerin uygunluğunu belirlemek amacıyla, araştırmacılar görüşmelerin yansız atamayla seçilen %50'sini birbirinden bağımsız olarak değerlendirmişlerdir. Bu değerlendirme sonucunda araştırmacılar bir araya gelerek kodlama anahtarındaki kategorilerin uygunluğu konusunda görüş birliğine varmışlar ve görüşme kodlama anahtarına son şeklini vermişlerdir.

Görüşme kodlama anahtarına son şekli verildikten sonra araştırmacılarından ikisi katılımcıların dökümlerini birbirlerinden bağımsız olarak okumuşlar ve görüşme kodlama anahtarında her bir soru için uygun kategoriye işaretleyerek değerlendirmeyi gerçekleştirmişlerdir. Yapılan bu işaretlemelerin tutarlılığını belirlemek için, işaretlemelerin yapıldığı görüşme kodlama anahtarı her bir sorunun yanıtı tek tek ele alınarak karşılaştırılmıştır. Değerlendiriciler arası güvenilirlik, Görüş birliği/Görüş birliği+Görüş ayrılığı X 100 formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Kırcaali-İftar ve Tekin, 1997). Bu çalışma ile değerlendiriciler arası güvenirlığın %85 ile %100 arasında değiştiği ve güvenilirlik ortalamasının % 92.5 olduğu belirlenmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde kendileriyle görüşme yapılan öğretmen adaylarının uygulama sınıf öğretmenleri ve uygulama yaptıkları okullarla ilgili görüş ve önerilerini belirlemek üzere araştırma sorularına verdikleri bilgilerden elde edilen bulgular yer almaktadır. Bulgular aktarılırken, bazı sorularda katılımcıların birden fazla görüş bildirmesi nedeniyle frekans toplamı katılımcı sayısından fazla olmuştur. Dolayısıyla, bulgular okunurken bu noktanın dikkate alınması önemlidir. Bulgularda yer alan her bir tablonun başlığında görüşmeler sırasında katılımcılara yöneltilen sorular aynen kullanılmıştır. Katılımcıların her bir soruya ilişkin vermiş olduğu yanıtlar arasından yüksek frekansa sahip olan veriler özetlenmiştir. Ayrıca, her bir tabloda yer alan kategorilerle ilgili olarak tabloların altında öğretmen adaylarının görüşlerinden alıntılar yapılarak veriler zenginleştirilmiştir. Katılımcıların görüşlerinden yapılan alıntılar hiçbir değişiklik yapılmadan aynen aktarılmış ve alıntılar dökümlerdeki satır numaraları parantez içinde verilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgular iki başlık altında toplanmış ve bulguların ayrıntılarına aşağıda yer verilmiştir.

3.1. Öğretmen Adaylarının Uygulama Sınıf Öğretmenleriyle İlgili Görüşleri

3.1.1. (a) Aktif katılım süresince, birinci dönem uygulama sınıf öğretmenlerinizden aldığımız dönütlerle ilgili olarak neler söylersiniz?

a) Çok olumlu ve motive edici dönütler aldım.	15
b) Çok fazla dönüt alamadım.	7
c) Aldığım dönütlerin içeriği yeterli değildi.	3
d) Dönütlerimizin dersi bölerek değil, ders sonunda verilmesini isterdim.	1

“Aktif katılım süresince, birinci dönem uygulama sınıf öğretmenlerinizden aldığımız dönütlerle ilgili olarak neler söylersiniz?” sorusuna ilişkin bulgulardan “Çok olumlu ve motive edici dönütler aldım.” kategorisi en yüksek frekansa sahiptir. Örneğin, Bülent uygulama sınıf öğretmeninden memnuniyetini “*Derslerde anlattığımız şeylerde yaptığımız hatalarda bize çok güzel dönütler veriyodu. ... İyimserdi, yapıcıydı. Kendi performansımı beğenmediğim anlarda bile hocamın güzel dediğini; ancak, şunları şunları yapsan daha güzel olur dediğini duyunca daha çok sevindim. Bize çok şey kattığını, ondan çok şey öğrendiğimizi söyleyebilirim.*” (s. 18) sözleriyle vurgulamıştır. Hasan ise memnuniyetini “*Şu anda bir şeyler yapabiliyorsam birinci dönemki sınıf öğretmenimin çok büyük payı var. Mesela, sürekli benim yapabileceğimi söyledi. Benim için motive eden tarafı oydu.*” (s. 19-20) sözleriyle dile getirmiştir. İpek de memnuniyetini “*Çok iyi dönütler verdiğini düşünüyorum. Konuyu nasıl anlatacağım, nasıl bir giriş yapacağım, neresinden tutacağım konusunda çok yardımcı oldu. Sınıf öğretmeni bu konuda kitaplarını bizimle paylaştı, biz ne sorduysak yanıtladı, dosyasını bizimle paylaştı. Her anlamda yardımcı oldu.*” (s. 18-19) sözleriyle ifade etmiştir. Öğretmen adayları ayrıca, “Çok fazla dönüt alamadım.”, “Aldığım dönütlerin içeriği yeterli değildi.” diyerek aldıkları dönütlere ilişkin farklı görüşlerini de dile getirmişlerdir. Örneğin, Erol aldığı dönütlerin yetersizliğini “*Dönüt alamadım. Zaten dönüt verme ihtiyacı o da hissetmiyodu.*” (s. 23) sözleriyle ifade etmiştir.

3.1.1. (b) Aktif katılım süresince, ikinci dönem uygulama sınıf öğretmenlerinizden aldığımız dönütlerle ilgili olarak neler söylersiniz?

a) Çok olumlu ve motive edici dönütler aldım.	8
b) Çok fazla dönüt alamadım.	6
c) Aldığım dönütlerin içeriği yeterli değildi.	6
d) Dönütlerimizin dersi bölerek değil, ders sonunda verilmesini isterdim.	3
e) Dönütlerin daha uygun bir dil kullanılarak verilmesini isterdim.	1

“Aktif katılım süresince, ikinci dönem uygulama sınıf öğretmenlerinizden aldığımız dönütlerle ilgili olarak neler söylersiniz?” sorusuna ilişkin bulgulardan “Çok olumlu ve motive edici dönütler aldım.” kategorisi en yüksek frekansa sahiptir. Örneğin, Doğan uygulama sınıf öğretmeninden aldığı olumlu ve motive dönütlerle ilgili olarak “*İyi idi, olumluydu. Siz yaparsınız, siz iyi öğretmen olursunuz diyordu. Pozitif enerjiyle yaklaşımı çok iyiydi.*” (s. 16) sözleriyle ifade etmiştir. Yelda ise, uygulama sınıf öğretmeninden aldığı olumlu dönütleri “*Hocalar bize daha çok örnek sunmalılar. Keşke bütün sınıf öğretmenleri teorik bilgi verme ya da şunu yapsaydın deme yerine örnek uygulamalar gösterse. Bizim sınıf öğretmenimiz bize örnek uygulamalar gösterdi. Bu anlamda yararlandığımı düşünüyorum.*” (s. 18) sözleriyle belirtmiştir. Öğretmen adayları ayrıca, “Çok fazla dönüt alamadım.” ve “Aldığım dönütlerin içeriği yeterli değildi.” diyerek ikinci dönem uygulama sınıf öğretmenlerinden aldıkları dönütlere ilişkin farklı görüşlerini dile getirmişlerdir. Örneğin, Gonca uygulama sınıf öğretmeninin özel eğitim bölümü mezunu olmadığını; bu nedenle, çok fazla dönüt alamadığını söyleyerek bunu “*Bize geri*

dönütlerinde zaten bizim bölüm mezunu olmadığı için çok fazla yapıcı ya da çok fazla geri dönüt olmuyodu.” (s. 19) sözleriyle dile getirmiştir. Buket de, uygulama sınıf öğretmeninin özel eğitim bölümü mezunu olmadığını söyleyerek, dönüt alamayışını “Hiçbir dönüt alamıyorum. Çünkü özel eğitimi bilmiyor. Benim kadar da bilmiyo.” (s. 23) sözleriyle belirtmiştir. Demet ise, uygulama sınıf öğretmeninin dönüt veriş şeklini “Ben ders anlatırken dersin ortasında sınıf öğretmenim dersi bölerek olumsuz bir şekilde benim motivasyonumu düşürücü dönütler verebiliyordu.” (s. 18) sözleriyle ifade etmiştir. Serpil uygulama sınıf öğretmenlerinin “Siz bunu yapamazsınız. Bu öğrencilerin problemi hiçbir şekilde çözülmez.” (s. 12) gibi ifadelerle dönüt vermelerinin öğretmen adayının morali ve motivasyonunu bozduğunu, dönütlerin daha uygun bir dil kullanılarak verilmesini istediğini dile getirmiştir. Katılımcılardan ikisi ise, bu konuda görüş belirtmemiştir.

3.1.2. Ne tür yaklaşım izlense daha iyi olabilirdi?

a) Uygun model olmalarını isterdim.	5
b) Bizimle iyi iletişim kurmalarını isterdim.	5
c) Uygulama öğretim elemanlarıyla iletişim halinde olmalarını isterdim.	1

“Ne tür yaklaşım izlense daha iyi olabilirdi?” sorusuna ilişkin sadece 11 öğretmen adayı görüş bildirmiştir. Bu soruya ilişkin bulgulardan “Uygun model olmalarını isterdim.” ve “Bizimle iyi iletişim kurmalarını isterdim.” ifadeleri en yüksek frekansa sahip görüşlerdir. Örneğin, Serpil dönüt verilirken izlenecek yaklaşımı, “Sınıf öğretmeninin bunu şöyle yapsaydınız daha iyi olurdu gibi dönütler vermesini isterdim. Çünkü sınıftaki öğrencileri en iyi tanıyan kişi sınıf öğretmeni. Eğer sınıftaki hoca böyle bir girişimde bulursa, bunun mutlaka devamı gelecekti. Çünkü biz öğrencileri daha çok iyi tanımıyoruz ve birden bire de öğretim yapmak zor oluyor.” (s. 11) sözleriyle vurgulamıştır. Kerem uygulama sınıf öğretmenlerinin kendilerine model olması konusunda “Ben model aldığımda almaktan memnunum açıkçası. Yani en azından hocanın beklentisini görebiliyorum. Yani anlayamamak ihtimalim de yok.” (s. 15) sözleriyle belirtmiştir. İpek uygulama sınıf öğretmenlerinin öğretmen adaylarına yaklaşımının önemini “Sınıf öğretmeniyle sorunun olduğu zaman büyük ihtimalle sınıfa gitmek istemeyeceksin. Asık suratlı, sürekli seni eleştiren, çok kaba bir deyim olacak ama sürekli laf sokmaya çalışan birisiyse, sınıfa gitmek istemezsin. Ama neyse ki bizde böyle bir durum olmadığı için isteyerek sınıfa gittik.” (s. 20) sözleriyle ifade etmiştir.

3.1.3. (a) Birinci dönem uygulama sınıf öğretmenlerinizin size olan yaklaşımı uygulamanız süresince sizi nasıl etkiledi?

a) Olumlu etkilendim.	17
b) Olumsuz etkilendim.	13

“Birinci dönem uygulama sınıf öğretmenlerinizin size olan yaklaşımı uygulamanız süresince sizi nasıl etkiledi?” sorusuna ilişkin bulgularda bazı katılımcıların uygulamanın başında olumsuz etkilendiğini, daha sonraları ise olumlu etkilendiklerini ifade etmeleri nedeniyle, katılımcı sayısından fazla frekansa ulaşılmıştır. Bu soruya ilişkin bulgular “olumlu etkilendim” ve “olumsuz etkilendim” şeklinde iki başlık altında toplanmıştır. Örneğin, Bülent aslında haftanın dört günü uygulama yaptıklarını ama uygulama sınıf öğretmeninin olumlu yaklaşımı nedeniyle ilk birkaç haftadan sonra her gün uygulamaya gittiğini belirtmiş ve memnuniyetini “Çocuklarla birlikte olmak, hocayla birlikte etkileşime girmek benim çok hoşuma gidiyordu ve her zaman ordaydım.” (s. 20) sözleriyle belirtmiştir. Hasan da uygulama sınıf

öğretmeninin katkısını “Beni çok çok ilerlere götürdü. Çok şey öğrendim. Yani şu anda neysem %80 sınıf öğretmenimin katkısıyla.” (s. 21) sözleriyle belirtmiştir. Tarık aynı konudaki görüşünü “Yaklaşım gayet iyiydi. En azından karşılıklı bi saygı vardı. Bu çok önemli. Eğer ben karşımdakine saygı duyarsam, karşımdaki insan da bana saygı duyarsa, yaptığımız işi kötü bi şekilde etkilemesi söz konusu olamaz.” (s. 20) sözleriyle vurgulamıştır. Gonca kendi uygulama sınıf öğretmeninden memnun olmasına rağmen, diğer uygulama sınıf öğretmenlerinin uygulama süresince kendilerine olan yaklaşımlarını “Bizim yüzümüze bile bakmıyorlardı öğretmenler odasında. Bizi öğretmenler odasına almadılar, mutfak gibi bir yerde oturmuştuk.” (s. 22) sözleriyle ifade etmiştir. Yelda ise yaşadığı olumsuzluğu “Sınıf öğretmenim psikolojik olarak beni kötü etkiledi. Ben sunumu yaparken sunumu elimden alıyordu ve çocuğun o an yaptığı olumsuz davranış iki katına çıkıyordu. Artık staj yapmak çekilmez hale gelmişti” (s. 18) sözleriyle vurgulamıştır. İpek uygulama sınıf öğretmeninin kendilerine olan yaklaşımını “Aslında sınıf öğretmeniyle biz iyi anlaşıyorduk, titiz bir hocaydı fakat öğrencilere çok fazla bağıırıyordu, ciyak ciyaktı. Bu da bizi rahatsız ediyordu. Tabi bu durumu hocaya hiç söyleyemedik.” (s. 19) sözleriyle ifade etmiştir. Erol uygulama sınıf öğretmeninin yaklaşımının uygulamasına etkisini “Olumsuz etkiledi. Yani sonuçta çok fazla diyalogumuz olmadı. Bu ekip işi yani sınıf içinde de paslaşmanız gerekiyo yeri geldiğinde. Sonuçta sekiz çocuğa aynı anda tek başınıza her şeyi yapamıyorsunuz. Paslaşmak gerekiyo. Ben hiçbir şekilde yardım istemiyodum açıkçası. Kendisi de zaten böyle bişey talep etmiyordu.” (s. 25) sözleriyle dile getirmiştir.

3.1.3. (b) İkinci dönem uygulama sınıf öğretmenlerinizin size olan yaklaşımı uygulamanız süresince sizi nasıl etkiledi?

a) Olumlu etkilendim.	7
b) Olumsuz etkilendim.	11

“İkinci dönem uygulama sınıf öğretmenlerinizin size olan yaklaşımı uygulamanız süresince sizi nasıl etkiledi?” sorusuna ilişkin bulgularda ise, katılımcılardan bazıları ikinci döneme ilişkin görüş belirtmemişlerdir. Bu soruya ilişkin bulgular da “olumlu etkilendim” ve “olumsuz etkilendim” şeklinde iki başlık altında toplanmıştır. Örneğin, Bülent uygulama sınıf öğretmeninin kendisine olan olumlu yaklaşımını “Kendimi geri çekme olayım vardı ve bunu o hoca olmasa hiç atamazdım. O bana baya bir destek oldu, yardımcı oldu. İyi yaptığımı, güzel olduğunu bana gösterdiği için daha rahat atlattım. İlk başlarda stajı bırakıp seneye devam etmeyi bile düşündüğüm anlar oldu. Böyle olmadığı için, o hocam bana yardım ettiği için ve çok rahat bi uygulama süreci geçirmemi sağladığı için teşekkür ederim.” (s. 20) sözleriyle ifade etmiştir. Veysel de bu olumlu etkiyi “Çok olumlu yönde etkiliyo. Eksik olduğum noktaları söylemesini sürekli istiyorum. O da sağolsun söylüyo neler yapmanız gerektiğini. Yanlış yaptığımızda bizi uyariyo böyle yaparsan daha iyi olur diye.” (s. 19) sözleriyle belirtmiştir. Zeynel uygulama sınıf öğretmeninin kendisine olan olumsuz yaklaşımını “Sınıf öğretmenim sadece bizi gözliyo. Perşembe günleri ders anlatıyo, haftanın diğer günleri de biz ders anlatıyoruz. Bundan rahatsızım. Ben sınıf öğretmeninin de haftada bir ya da iki gün ders anlatmasını, bizim de onu gözlememizi isterdim. Çünkü biz iki uygulama öğrencisiyiz sınıfta. Zaten iki ders saati yapılyo. Bir tanesini ben, bir tanesini de diğer arkadaşım yapıyo. Sınıf öğretmeni de oturup bizi gözliyo.” (s. 13) sözleriyle dile getirmiştir.

3.2. Öğretmen Adaylarının Uygulama Yaptıkları Okullarla İlgili Görüşleri

3.2.1. (a) Birinci dönem uygulama yaptığınız okullardaki yaşantılarınız hakkında neler düşünüyorsunuz?

a) Okuldaki tüm çalışanlarla çok iyi iletişim kurdum.	10
b) Öğretmenlerle sorunlar yaşadım.	6
c) Uygulamada mutlu olamadım.	3
d) Öğretmenler bize yardımcı oldular.	2
e) Okul yönetimi bize yardımcı oldu.	1
f) Okul yönetimiyle sorunlar yaşadım.	1
g) Sistemin öğretmeni olmayacağım.	1

“Birinci dönem uygulama yaptığınız okullardaki yaşantılarınız hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin bulgularda iki öğretmen adayının görüş bildirmediği görülmektedir. Bu soruya ilişkin bulgulardan “Okuldaki tüm çalışanlarla çok iyi iletişim kurdum.” ifadesi en yüksek frekansa sahiptir. Bunun yanı sıra, “Öğretmenlerle sorunlar yaşadım.” görüşü de diğer bir yüksek frekanstır. Örneğin, Tülay birinci dönem okullardaki yaşantısını “Çok yoğun bir yaşantıydı gerçekten. Bazen yemek yemeyi unuttuğum anlar da oldu ama bana çok kattı bu yoğunluk. Gerçek anlamda ayaklarımın üzerinde durmayı öğrendim. Çalışmakta çok zorlanan bir insandım. Çalışmayı öğrendim.” (s. 10) sözleriyle ifade etmiştir. Hasan da uygulama yaptığı kurumla ilgili memnuniyetini “Her çalışanla çok iyi diyaloglarım oldu. Çok çalışan var zaten. Yardımcı öğretmenler, en düşüğünden en yükseğine kadar Çok kişiyle konuşmalarım oldu. Hepsinden çok çok memnunum.” (s. 21) sözleriyle belirtmiştir. İpek birinci dönemde gittiği okuldaki yaşantısını “Bizimle birinci dönem hiç ilgilenmediler. Hiç yardımcı olmak istemiyorlardı. Bizi istemiyorlar gibi bir havaları vardı. Var mıyız, yok muyuz, umurlarında değildik.” (s. 21) sözleriyle ifade etmiştir. Aynı okulla ilgili olarak Kemal “Öğretmenler odasına girmemiz yasak değildi ama girdiğimiz zaman bütün gözler üstümüzde. Su vardı orda, su içmeye bile zor giriyoduk. Rahatsızlık yani. Biz onların işine engel oluyomuşuz gibi hissesiyoduk.” (s. 18) sözleriyle birinci dönemde gittiği okuldaki yaşantısını özetlemiştir. Hakan uygulama yaptığı kurumdaki uygulama sınıf öğretmenlerinin öğretmen adaylarıyla ilgili düşüncelerini “Ordakilerin düşüncesi şu. Hani bunlar stajyer, gidicek ve hiçbi şekilde bi muhabbete girmeye ihtiyaç duymuyolardı.” (s. 28) sözleriyle ifade etmiştir.

3.2.1. (b) İkinci dönem uygulama yaptığınız okullardaki yaşantılarınız hakkında neler düşünüyorsunuz?

a) Öğretmenler bize yardımcı oldular.	6
b) Öğretmenlerle sorunlar yaşadım.	5
c) Okuldaki tüm çalışanlarla çok iyi iletişim kurdum.	4
d) Okul personeliyle sorunlar yaşadım.	4
e) Uygulamada mutlu olamadım.	3
f) Okul yönetimiyle sorunlar yaşadım.	2
g) Sistemin öğretmeni olmayacağım.	1
h) Okul yönetimi bize yardımcı oldu.	1
i) Öğretmenlerin kendi öğrencilerine karşı olan tutumlarını uygun bulmuyorum.	1

“İkinci dönem uygulama yaptığınız okullardaki yaşantılarınız hakkında neler düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin ise, öğretmen adaylarının görüşlerinin farklı başlıklar altında toplandığı görülmektedir. Bazı katılımcıların birden fazla görüş bildirmesi nedeniyle, frekans toplamı 27 olmuştur. Bu soruya ilişkin bulgulardan “Öğretmenler bize yardımcı oldular.” kategorisi en yüksek frekansa sahiptir. Örneğin, İpek okul yönetiminin kendilerine olan olumlu yaklaşımını “*Daha insani yaklaşıyorlar, daha disiplinliler. Mesela, imzaları takip ediyorlar. Güzel bir şey yani. Kimler geliyo, ne zaman geliyo. Geç gelipte imza atma gibi bir olay olmuyo ama öbür tarafta böyle şeyler oluyodu.*” (s. 21) sözleriyle ifade etmiştir. Hakan aynı konuda görüşlerini “*Hocalarımız birinci dönemki hocalara göre çok iyi. Gerek ders yönünden, gerek insani ilişkiler yönünden bence çok çok iyiler. Bu gelen öğrencilere biz nasıl yardımcı olabiliriz düşüncesi var.*” (s. 28) sözleriyle dile getirmiştir. “Öğretmenlerle sorunlar yaşadım.”, “Okuldaki tüm çalışanlarla çok iyi iletişim kurdum.” ve “Okul personeliyle sorunlar yaşadım.” kategorileri de diğer yüksek frekanslı görüşler arasındadır. Örneğin, Yelda okul yönetimiyle yaşadığı sorunu “*Belli sorunlarımız karşısında müdüre gidip konuşmakta çekiniyoduk. Öğrenciyle idare arasında tam anlamıyla bir iletişim olmadığını düşünüyorum. Müdürle olan iletişimimiz merabalaşmaktan öteye hiçbir zaman gitmedi. Biz daha çok sınıf öğretmenleriyle iletişim kuruyoruz.*” (s. 21) sözleriyle ifade etmiştir. Oya okul personeliyle yaşadığı sorunu “*Kurumdaki hocalarımızın dışında diğer çalışan personelin de tepkileri çok önemli. Diğer personelden de olumsuz bir tavır aldığımızda moralimiz bozulabiliyo. Örneğin, biz sabahları imza atıyoruz. İnsanlık hali bazen yorgun olabiliyoruz, araç-gereç hazırlama telaşında olabiliyoruz, bazen ailemizle ilgili sorunlarımız olduğunda beş dakika gibi kısa bir süre geç kalabiliyoruz. Bu en küçük bir şeyde bile bizi dinlemeden, imza atılmadığı zaman hemen çiziliyo.*” (s. 20) sözleriyle dile getirmiştir.

3.2.2. (a) Birinci dönem uygulamaya gittiğiniz okul yönetimlerinin uygulamanız üzerine ne tür etkileri oldu?

a) Hiç etkisi olmadı.	16
b) Olumsuz etkisi oldu.	6
c) Olumlu etkisi oldu.	4

“Birinci dönem uygulamaya gittiğiniz okul yönetimlerinin uygulamanız üzerine ne tür etkileri oldu?” sorusuna ilişkin bulgulardan “Hiç etkisi olmadı.” en yüksek frekansa sahipken, “Olumlu etkisi oldu.” kategorisi de en düşük frekansa sahiptir. Örneğin, İrfan okul yönetiminin uygulamaları üzerine hiç etkisi olmaması konusunda “*Hiç etkileri olduğunu söyleyemem. Çünkü kıyafet dışında yönetim bizim herhangi bir şeyimizle ilgilenmiyordu.*” (s. 44) sözleriyle görüşlerini belirtmiştir. Kemal de aynı konudaki görüşlerini “*Okul yönetimi zaten ilk dönem okulumuzun müdürü yoktu. Müdür muavini bakıyordu. Sadece ilk gün gittiğimizde toplantı yaptı bizimle, konuştu. Sorumluluklarımızı, yapmamız gerekenleri anlattı. Bi daha onunla hiç diyalogumuz olmadı.*” (s. 20) sözleriyle belirtmiştir. Osman da “*Ya okul yönetiminin pek etkisi yok. Sadece biz orda gidiyoruz imza atıyoruz. Müdür yardımcısı imzaları kontrol ederse ediyö.*” (s. 13) sözleriyle okul yönetiminin uygulamaları üzerine hiç etkisi olmadığını söylemiştir. Erol okul yönetiminin olumsuz etkisini “*Mesela nöbet esnasında ben ikinci katta koridorda nöbetçiysen sonuçta oranın sorumlusu ben değilim. Asıl sorumlusu oranın yine okuldaki görevli bir öğretmendir. Ama o anda o koridorda olan bir olay direk benden sorulmaya çalışılıyo. Bu çocukların sorumluluğu bende değil. Ben bi şekilde yardımcı olmaya çalışan birisiyim. Bu tür sorunlarla karşılaşyoduk.*” (s. 29) sözleriyle dile getirmiştir. Bülent okul yönetiminin olumlu etkisini “*Okul yönetimi bize çok yakın davrandı. Hiçbir sorunla karşılaşmadık.*” (s. 23) sözleriyle ifade etmiştir.

3.2.2. (b) İkinci dönem uygulamaya gittiğiniz okul yönetimlerinin uygulamanız üzerine ne tür etkileri oldu?

a) Hiç etkisi olmadı.	9
b) Olumsuz etkisi oldu.	8
c) Olumlu etkisi oldu.	8

“İkinci dönem uygulamaya gittiğiniz okul yönetimlerinin uygulamanız üzerine ne tür etkileri oldu?” sorusuna ilişkin bulgulardan “Hiç etkisi olmadı.” en yüksek frekansa sahipken, “Olumsuz etkisi oldu.” ve “Olumlu etkisi oldu.” kategorileri eşit frekansa sahiptir. Örneğin, Kemal okul yönetiminin uygulamaları üzerine hiç etkisi olmaması konusunda “*Burdaki okul yönetiminden hiçbi şey beklemiyoruz. Zaten öğretmenlerimiz bizimle yeterince ilgileniyo. Uygulama öğretmenimiz de yeterince ilgileniyo. Yönetimle bi problemimiz olmuyo.*” (s. 21) sözleriyle dile getirmiştir. Aynı konuda Yekta “*Sadece girişimizi-çıkışımızı kontrol ediyolar. Onun dışında yemek yerken yanımıza geliyo, onda da böyle yan yana diziliyolar, böyle gözlüyolar. O konuda şey ama onun dışında iyi.*” (s. 16) sözleriyle belirtmiştir. Serpil okul yönetiminin uygulamalarına ilişkin olumsuz etkisini “*Bize karşı sert bir ifadeleri vardı. Geliş ve gidiş saatlerimize takmış durumdaydılar. Herhangi bir sorun olduğunda onların yanına gitmemiz mümkün değildi. Bize böyle bir fırsatı vermiyorlardı. Biz bu sorunları sınıf öğretmenimizle konuşabiliyorduk. Müdür ve müdür yardımcısından çok çekiniyorduk. Bu da bizim yaşantımızı olumsuz etkiledi.*” (s. 14) sözleriyle ifade etmiştir. Bülent ise yaşadığı olumsuzluğu “*Sanki ben orda staj yapmaya değil de esir kampına gelmiş gibi hissettim. Sabahları gelirken diğer arkadaşlar da öğretmenler hepimize biraz soğuklardı. Yani stajdan gitem mi diye bile düşündüm. Daha sonra artık başa gelen çekilir dedik, yaptık bitirdik.*” (s. 22-23) sözleriyle dile getirmiştir. Bir öğretmen adayı ikinci dönem uygulamaya gittiği okul yönetimiyle ilgili herhangi bir görüş bildirmemiştir.

3.2.3. (a) Birinci dönem uygulamaya gittiğiniz okul yönetimlerinden neler beklerdiniz?

a) Biraz daha saygı ve esneklik beklerdim.	12
b) Yönetimin yapılması gereken her şeyi yaptığımı düşünüyorum.	4
c) Okul yönetiminin etkin olarak çalışmasını isterdim.	4
d) Hiçbir beklentim yoktu.	3
e) Yönetimin ailelerle iletişim kurmamızı sağlamasını isterdim.	2
g) Okul yönetiminin okuldaki çalışmalar üzerindeki denetimini arttırmasını isterdim.	1
h) Öğrencilerin geçmiş yıllara ilişkin bilgilerine sahip olmak isterdim.	1

“Birinci dönem uygulamaya gittiğiniz okul yönetimlerinden neler beklerdiniz?” sorusuna ilişkin bulgulardan “Biraz daha saygı ve esneklik beklerdim.” kategorisi en yüksek frekansa sahiptir. Örneğin, Bülent okul yönetiminden beklentisini “*Müdürün bizi otutturup diğer öğretmenlerle stajyer arkadaşları tanıştirmasını isterdim. Böyle bi konuşmamız olsaydı mutlaka çok güzel başlardı.*” (s. 24) sözleriyle ifade etmiştir. İpek de beklentisini “*Daha insani bir yaklaşım beklerdim. Bir günaydın demek, nasılsın demek çok zor şeyler değil bence. Biz yetişkin insanlarız, çoluk-çocuk değiliz ki. Öğrenciyiz ama herkes haddini bildikten sonra...*” (s. 21-22) sözleriyle ifade etmiştir. Veysel okul yönetiminden beklentisini “*Bana daha çok yardımcı olmalarını beklerdim. Ders içinde olsun, ders dışında olsun öğrencilerle daha çabuk kaynaşmamı sağlayabilirlerdi. Mesela, ilk gittiğim zaman seminerler düzenlenebilirdi. İşte öğrencilerimiz hakkında bilgiler verilebilirdi. Siz nasıl davranabilirsiniz veya onların size tepkisi olduğunda siz bunları yapın denilebilirdi. Ama biz bunu dört-beş hafta gibi uzun bir süre sonunda*

kendimiz çözmek zorunda kaldık. O yüzden, bize yardımcı olsalardı daha iyi olurdu.” (s. 22) sözleriyle belirtmiştir. “Yönetimin yapılması gereken her şeyi yaptığını düşünüyorum.” ve “Okul yönetiminin etkin olarak çalışmasını isterdim.” kategorileri de diğer yüksek frekanslı görüşler arasındadır. Örneğin, Tülay okul yönetiminden memnuniyetini “Her şey iyiydi yani bence daha iyisini düşünemiyorum.” (s. 11) sözleriyle dile getirmiştir. Hasan okul yönetiminden memnuniyetini “Valla beklentilerimin hepsini aldım. Daha fazlasını da verdiler.” (s. 24) sözleriyle belirtmiştir. Doğan ise, okul yönetiminden beklentilerini “Aileleri tanıma şansı tanımıyolar bize, anlamıyorum Biz aileyle hiç muhatap edilmedik. Aile ziyaretleri olmalıydı. Ailelerle biraz daha muhatap edilmemizi beklerdim.” (s. 18) sözleriyle ifade etmiştir.

3.2.3. (b) İkinci dönem uygulamaya gittiğiniz okul yönetimlerinden neler beklerdiniz?

a) Biraz daha saygı ve esneklik beklerdim.	11
b) Yönetimin yapılması gereken her şeyi yaptığını düşünüyorum.	4
c) Okul yönetiminin etkin olarak çalışmasını isterdim.	3
d) Hiçbir beklentim yoktu.	3
e) Okul yönetiminin okuldaki çalışmalar üzerindeki denetimini arttırmasını isterdim.	2
f) Yönetimin ailelerle iletişim kurmamızı sağlamasını isterdim.	2

“İkinci dönem uygulamaya gittiğiniz okul yönetimlerinden neler beklerdiniz?” sorusuna ilişkin bulgulardan “Biraz daha saygı ve esneklik beklerdim.” kategorisi en yüksek frekansa sahiptir. “Yönetimin yapılması gereken her şeyi yaptığını düşünüyorum.”, “Okul yönetiminin etkin olarak çalışmasını isterdim.” ve “Hiçbir beklentim yoktu.” kategorileri de diğer yüksek frekanslı görüşler arasındadır. Örneğin, Hasan okul yönetiminden beklentisini “Bire-bir bizimle muhattap olmalarını beklerdim. Yani sonuçta ben bu sene öğretmen olucam ve belki onların okuluna atanıcam. Hala bana yokmuşum gibi davranabilecekler mi acaba? Problemi olan var mı, sorunu olan var mı, gelin hocalarınızla tanışın gibi bir şeyler beklerdim mesela, olmadı. Yani bizi yok sayıyorlar, öyle söylüyüm.” (s. 24-25) sözleriyle dile getirmiştir. İpek okul yönetiminden memnuniyetini “Okul yönetiminden hiçbir beklentim yok iyi olduğu için.” (s. 23) sözleriyle belirtmiştir. Tülay okul yönetiminin etkin çalışması konusunda “Bir yere giderken müdürden izin alman gerekirken sadece sınıf öğretmeninden izin alman yeterli olabiliyo. Belki biraz daha disiplinli olabilir, yoklamalarda daha dikkatli olunabilir.” (s. 11) sözleriyle görüşünü ifade etmiştir. Yekta bu konudaki görüşünü “Mesela, sınıf öğretmenlerini daha iyi kontrol edebilirler. Sınıflar arasında çok büyük farklar var. Öğrenciler arasında çok büyük farklar var. İşte okuma-yazma, matematik yapılan bir öğrencim var sınıfta, bi de küçük kas çivi takabileceğim çalışma yaptığım bi öğrenci var. Onları ayarlayabilirler. Öğretmenlerden bazıları mesela, okuma-yazma için sadece çocuklar çizgi çiziyolar ders boyunca. Başka bir şey yapılmıyor.” (s. 18) sözleriyle belirtmiştir. Vedat ise, okul yönetiminden beklentisini “Okul yönetimi biraz daha yardımcı olabilirdi. En azından ayda bir kez bir araya gelip bir yerde toplanılabilir ya da bizi odasına çağırabilirdi. Ne gibi ihtiyacınız var, bir sorunuz var mı gibi nezaketen bile sorması bizim için yeterliydi aslında.” (s. 19) sözleriyle dile getirmiştir.

4. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı, Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı dördüncü sınıf öğrencilerinin, son sınıfta yaptıkları öğretmenlik uygulamasında yer alan uygulama sınıf öğretmenleri ve uygulama okulları hakkındaki görüşlerini belirlemektir. Bu amaçla, 26

öğretmen adayıyla yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgular alanyazınla karşılaştırılarak aşağıda sunulmuştur.

4.1. Öğretmen Adaylarının Uygulama Sınıf Öğretmenleriyle İlgili Görüşleri

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının çoğu, aktif katılım süresince her iki dönemde de uygulama sınıf öğretmenlerinden olumlu ve motive edici dönütler aldıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları, uygulama sırasında kendilerine öğretmenlik mesleğini yapacaklarına ilişkin güven veren, bu işi yapabileceklerini dile getiren, yaptığı uygulamalarda olumlu yönleri öncelikle ifade eden, yaptıkları hataları kırıcı olmadan ifade eden uygulama sınıf öğretmenleriyle çalışmanın kendileri için rahatlatıcı olduğunu ifade etmişlerdir. Aynı zamanda öğretmen adayları, uygulama sınıf öğretmenlerinin örnek uygulamalar sunmasının kendilerine çok daha yol gösterici olduğunu dile getirmişlerdir. Richardson-Coehler (1988) uygulama sınıf öğretmenin öğretmen adayıyla sınıf içi etkinlikleri planlama ve uygulama sırasında işbirliği içerisinde çalışarak öğretmeni adayını cesaretlendirmesinin, öğretmen adayına iş ortağı olduğunu hissettirmesinin önemli olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra, uygulama sınıf öğretmenin öğretmeni adayına sınıftaki öğrencilerin performansları, yürütülen program ve öğretim hakkında bilgi vermesinin ve örnek uygulamalar yapmasının önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu da bu araştırmaya katılan öğretmen adaylarının uygulama sınıf öğretmenlerinden beklentileriyle örtüşmektedir.

Bulgulara bakıldığında, uygulama sınıf öğretmenlerinden olumlu ve motive edici dönütler aldığını ifade eden öğretmen adaylarının yanı sıra, çok fazla dönüt alamadığını ya da aldıkları dönütlerin uygun şekilde verilmediğini düşünen ve bunun da motivasyonlarını düşürücü bir etken olduğunu belirten öğretmen adayları sayısının da az olmadığı görülmektedir. Bu bulgudan hareketle, uygulama sınıf öğretmenlerinin öğretmen adaylarına uygun ve yeterli rehberlik yapabilmeleri için yetiştirilmeleri gerektiği söylenebilir. Alanyazında da çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan çalışmalarda, uygulama sınıf öğretmenlerinin daha yeterli dönütler verebilmeleri için hizmet-içi eğitimden geçirilmeleri önerilmektedir (Borko ve Mayfield, 1995). Alanyazında da uygulama sınıf öğretmenlerinin öğretmen adaylarına yaptıkları uygulamalara ilişkin olarak dönüt vermek için zaman ayırmalarının önemli olduğu vurgulanmaktadır (Pellet, Stravve ve Pellet, 1999; Woods ve Weasmer, 2003). Beck ve Kosnik (2000) yaptıkları çalışmada, uygulama sınıf öğretmenlerinin günde 45-60 dk arasında zamanlarını öğretmen adaylarına planlama ve dönüt verme için ayırmaları gerektiğini bulmuşlardır.

Katılımcılar, “Aktif katılım süresince ne tür bir yaklaşım izlense daha iyi olurdu?” sorusuna ilişkin olarak uygulama sınıf öğretmenlerinin kendilerine uygun model olmalarını ve iyi iletişim kurmalarını istediklerini ifade etmişlerdir. Beck ve Kosnik (2000) yaptıkları çalışmaya katılan öğretmen adaylarının konuyla ilgili olarak, uygulama sınıf öğretmenlerinin öncelikle, kendilerine uygun model olmalarını ve kendileriyle iyi iletişim kurmalarını istediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca, araştırmacılar uygulama sınıf öğretmenlerinin sınıflarına giren öğretmen adaylarını desteklemek ve onları sınıfta rahat ettirebilmek için istekli olduklarını ve bunun önemli olduğunu düşündüklerini bulmuşlardır. Araştırmacılar, öğretmenlerden bazılarının kendilerinin uygulama yaptığı dönemdeki olumsuz yaşantılarını hatırlayarak, öğretmen adaylarını sınıflarına kabul etmek ve onları rahat ettirmek için çaba sarf ettiklerini ortaya koymuşlardır. Araştırmanın bu bulgusu, Beck ve Kosnik’in (2000) yaptığı çalışmayla tutarlılık göstermektedir.

Katılımcıların yarısı, uygulama süresince uygulama sınıf öğretmenlerinin kendilerine olan yaklaşımlarından olumsuz etkilendiğini söylerken, yarıdan çoğu olumlu etkilendiğini belirtmiştir. Beck ve Kosnik (2000) yaptıkları çalışmada araştırmaya katılan uygulama sınıf öğretmenleri, öğretmen adaylarının kendilerini içinde buldukları ortama kabul edildiklerinde ve o ortamda desteklendiklerini hissettiklerinde daha iyi öğrendiklerine inandıklarını dile getirmişlerdir. Alanyazında uygulama sınıf öğretmenlerinin dönüt verirken, hükmedici olmaktan çok yön verici ve destekleyici olmaları ve ayrıca, uygulama sınıf öğretmenlerine öğretmen adaylarının sınıf içinde daha yenilikçi olmalarına izin vermeleri önerilmektedir (Beck ve Kosnik, 2000).

4.2. Öğretmen Adaylarının Uygulama Yaptıkları Kurumlarla İlgili Görüşleri

Öğretmen adaylarının uygulama yaptıkları okullarla ilgili görüşlerine genel olarak bakıldığında, olumlu görüşe sahip olanların olumsuz görüş belirtenlerden daha fazla olduğu görülmektedir. Olumlu görüş belirtenler; okulda bulunan öğretmenlerle, yönetimle, okul personeliyle iyi ilişkiler içinde olduklarını dile getirirlerken, olumsuz görüşe sahip olanlar, okullarda kendilerine verilen sorumluluklar ve okul personeliyle iyi ilişkiler kuramama nedeniyle sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Çünkü öğretmen adaylarından uygulama süresince sınıf dışında da nöbet tutma, öğle yemeğinde öğrencilere refakat etme gibi belli sorumlulukları da yerine getirmeleri beklenmektedir. Alanyazında yapılan çalışmalar, öğretmen adaylarının bu görevlerde sorumluluk almalarının ve okul personeliyle iyi ilişkiler kurmalarının mezun olduklarında alana her konuda deneyimli olarak girmelerinde önemli olduğunu göstermektedir. (Woods ve Weasmer, 2003).

“Uygulamaya gittiğiniz okul yönetimlerinin uygulamanız üzerine ne tür etkisi oldu?” sorusuna ilişkin olarak, birinci dönemde öğretmen adaylarının yarısından fazlası, ikinci dönemde de bir kısmı okul yönetiminin hiç etkisi olmadığını söylemiştir. Aynı soruya ilişkin olarak, birinci dönemde katılımcıların çok azı, ikinci dönemde ise bir kısmı olumlu etkilendiğini ifade ederken; her iki dönemde de katılımcıların bir kısmı olumsuz etkilendiklerini dile getirmişlerdir. Okul ortamı, dinamik ve sürekli etkileşimin olduğu bir ortam olduğu halde, öğretmen adaylarının yarıdan fazlasının uygulama okullarının kendi üzerlerinde hiç etkisi olmadığını ifade etmeleri ilginç bir bulgudur. Sinclair, Munns ve Woodward’a (2005) göre, okullar sadece uygulama yapılan ortamlar olarak görülmemeli; bu ortamlar, kuramsal ve uygulama süreçlerinin analitik olarak birleştirilip uygulamaya sokulduğu ve öğretmen adaylarının kendi sınıf deneyimlerini geliştirdikleri, kurum kültürünü ve profesyonelliği öğrendikleri yerler olarak değerlendirilmelidir.

“Birinci ve ikinci dönem uygulamaya gittiğiniz okul yönetimlerinden neler beklediniz?” sorusuna ilişkin olarak, katılımcıların yarıya yakını okul yönetiminden biraz daha saygı ve esneklik beklediklerini ifade etmişlerdir. Öğretmen adayları, uygulamaya gittikleri okullarda okul yönetiminden belli aralıklarla toplantı yapılması, kendilerine daha güler yüzlü davranılması ve okulda üstlendikleri sorumluluklar için kendilerine teşekkür edilmesi gibi tutumlar sergilenmesini beklediklerini belirtmişlerdir. Buna karşılık, çok az sayıda öğretmen adayı da, her iki dönemde de okul yönetiminin yapılması gereken her şeyi yaptığını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Özetle, öğretmen adaylarının nitelikli olarak yetişmeleri ve olumlu yaşantılar edinerek meslek yaşamlarına başlamalarında uygulama sınıf öğretmenleri ve uygulama okulları en az yürütülen uygulama programı kadar önemli bir rol oynamaktadır. Buradan hareketle, uygulama sınıf öğretmenlerinin seçiminde öğretmenlerin istekli olmasının yanı sıra, öğretmen adayına model olma ve dönüt verme konusunda yeterliliğe sahip olanlar arasından seçilmeleri önerilebilir. Ayrıca, uygulama

sınıf öğretmenlerinin öğretmen adaylarıyla iyi iletişim kurmaları ve işbirliği içinde çalışmalarını da sahip olmaları gereken özellikler arasında olmalıdır. Uygulama yapılan kurumlardaki okul yönetimlerinin de öğretmen adaylarına karşı olumlu yaklaşım içerisinde olmaları, uygulama için gerekli koşulları sağlamaları ve üniversitelerle işbirliğini sürdürmeleri önerilebilir.

Araştırmanın bulgularından yola çıkılarak ileri araştırmalara yönelik, öğretmen adaylarının yanı sıra uygulama sınıf öğretmenlerinin, okul yöneticilerinin de öğretmen adaylarına ve yürütülen uygulama programına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi önerilebilir. Ayrıca, öğretmen adaylarının uygulama programına ilişkin görüşlerinin alınması da önerilebilir.

KAYNAKÇA

- Beck, C., & Kosnik, C. (2000).** Associate teachers in pre-service education: Clarifying and enhancing their role. *Journal of Education for Teaching*, 26(3), 207-224.
- Berg, B. L. (1998).** *Qualitative research methods for the social sciences*. (3rd Ed.). Boston: Allyn&Bacon.
- Borko, H., & Mayfield, V. (1995).** The roles of the cooperating teacher and university supervisor in learning to teach. *Teaching and Teacher Education*, 11, 501-518.
- Conderman, G., Morin, J. & Stephens, J. T. (2005).** Special education student teaching practices. *Preventing School Failure*, 49(3), 5-10.
- Gay, L. R. (1996).** *Educational Research: Competencies for Analysis and Application*. (5th Ed.). New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Henry, M. (1989).** Change in teacher education: Focus on field experiences. In J. Braun (Ed.), *Reforming teacher education: Issues and new directions*. (s. 69-95). New York: Garland Press.
- Kırcaali-İftar, G., & Tekin, E. (1997).** *Tek denekli araştırma yöntemleri*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Meade, E. J., Jr. (1991, May).** Reshaping the clinical phase of teacher preparation. *Phi Delta Kappan*, 72, 666-669.
- Pellet, T., Stravye, K., & Pellet, H. (1999).** Planning for student teaching success: A guide for cooperating teachers. *Journal of Physical Education, Recreation, and Dance*, 70(5), 50-55.
- Renzaglia, A., Hutchins, M., & Lee, S. (1997).** The impact of teacher education on the beliefs, attitudes, and dispositions of preservice special educators. *Teacher Education and Special Education*, 20(4), 360-377.

- Richardson-Kohler, V. (1988).** Barriers to effective supervision of student teaching. *Journal of Teacher Education*, 39, 28-34.
- Sinclair, C., Munns, G., & Woodward, H. (2005).** Get real: Making problematic the pathway into the teaching profession. *Asia-Pasific Journal of Teacher Education*, 33(2), 209-222.
- Woods, A. M., & Weasmer, J. (2003).** Great expectations for student teachers: Explicit and implied. *Education*, 123(4), 681-688.
- Zeichner, K., & Gore, J. (1990).** Teacher socialization. In R. Houston, M. Haberman ve J. Sikula (Eds.), *Handbook of research on teacher education* (s. 329-348). New York: Macmillan.